

at det var bønderne, der byggede og ejede de fleste af landets kirker. Men tilbage til Absalon. Hal Koch er enig med Arup i, at Absalon på mange måder var kongens mand, men det betød ikke, at han svigtede kirkens sag. Tværtimod skyldes det Absalon mere end nogen anden, at der blev skabt et så holdbart samvirke mellem kongemagt og kirke i Valdemartiden. I vurderingen af kirkefesten i Ringsted 1170 og af ærkebispervalget 1177 skilles Hal Kochs vej fra Arups og Weibulls; han betragter disse begivenheder som sejre for kirken, selv om kongen havde sin gevinst derved. Den position, som Absalon vandt indenfor kirken, kan kun forklares ved, at han på afgørende områder delte det europæiske kirkesyn og i visse retninger gik videre end den nidkære Eskil var gået. Trods alt er der dog større varme over billedet af Eskil. Det er, ligesom denne uforfærdede og skarpe mand med det dristige initiativ og det vide udsyn virker særlig tiltrækkende på moderne historikere. Hans storhed og genialitet skal ingen bestride, men har taktiske evner og sans for kompromiser ikke også deres værdi?

Bogens fjerde og sidste kapitel hedder »Livet i Kirken« og følger temmelig nøje fremstillingen i andet bind af Hal Kochs grundlæggende arbejde »Danmarks Kirke i den begyndende Højmiddelalder« (fra 1936). Her belyses de enkelte institutioner, der udgjorde rygraden i middelalderens kirke: Biskoppen, domkapitlerne, sognet, klostrene. Fremstillingen afsluttes med en god oversigt over »Kirkebygninger og Kirkekunst«, udarbejdet af Hal Kochs elev Jakob Balling. Til allersidst findes en nyttig og fyldig litteraturoversigt presset sammen på fem sider.

Man har bebrejdet tidligere slægtled af historikere, at de tog for lidt hensyn til økonomiske og sociale faktorer. Nu siges det af og til om vore dages historikere, at de gør for meget ud af det økonomiske. I Hal Kochs fremstilling råder en passende balance mellem åndelige og materielle kræfter. Han ser kirken som et element i samfundet, der kun kan forstås i sammenhæng med den almindelige samfundstilstand og -udvikling. Herved får hans skildring interesse langt ud over de specielt kirkehistorisk indstillede kredse. Det første bind af kirkehistorien danner en fornem optakt til det hele værk. Med særlig spænding imødeser man det bind, hvor Hal Koch har til opgave at skildre tiden fra 1800 til 1848, den periode, der skaber forudsætninger for de kirkelige og folkelige vækkelser i Danmark op til vor tid.

Roar Skovmand.

Erik Kroman: Middelalderlig skrift. 48 s. (Gad, 1951).

Arkivar, dr. Erik Kromans udgave af middelalderlige skriftprøver med tilhørende transskriptioner er et yderst værdifuldt supplement til de meget benyttede »Skriftprøver fra tiden efter reformationen«, udgivne af overarkivar, dr. Hjelholt. De to udgaver vil sammen med den desværre indtil videre standse serie »Fra Rigsarkivets samlinger« i høj grad kunne medvirke til at lette benyttelsen af vore arkiver og håndskriftssamlingerne i bibliotekerne.

Med de begrænsede muligheder, der er inden for udgavens 44 tekster, har dr. Kroman formået ikke alene at foretage et palæografisk repræsentativt udvalg, men også at give eksempler på middelalderens vigtigste kildegrupper. Ved at medtage brudstykket af Augustin: De civitate dei fra Rigsarkivet er det opnået at give et jævnt indtryk af skriftens udvikling allerede fra det 10. århundrede og derefter frem til det 16. århundrede, sluttende med Mogens

Gøyes opsigelsesbrev til Christian II. — Bogen, i stort kvart, vil gøre nytte for historiestuderende langt fremover, og mange vil finde glæde i at betragte de smukke håndskrifter.

Vagn Dybdahl.

E. Briand de Creveceur: Peder Skram, Danmarks Vovehals. (Gyldendal, 1950).

Med større grundighed end mange andre forfattere til bøger med marinehistoriske emner har kontreadmiral Briand de Creveceur gennemgaaet Peder Skrams levnedsløb. Til trods for en populær opsætning har forfatteren søgt at føre læseren ind i de kildekritiske problemer, der gentagne gange viser sig under behandlingen af bl. a. begivenhederne til søs. Uddrag af kilder er ofte gengivet, men samtidig med at man saaledes paa en interessant maade føres ind til problemernes kerne, kan de uundgaaelige gentagelser dog af og til virke trættende. Man maa imidlertid anerkende forfatterens bestræbelser for at lægge kortene paa bordet, især naar han polemiserer mod svenske forfattere om begivenhederne i 1535.

Desværre viser denne biografi imidlertid herved, at der ogsaa, hvad dette tidsafsnit angaar, i foruroligende grad mangler videnskabelige undersøgelser ang. den danske sømagts forhold. Det er synd, at forfattere af populære arbejder af den grund henvises til at benytte kilder af mere tvivlsom værdi, saa at vor søhistorie paa denne maade bliver mindre paalidelig.

Peder Skram, Danmarks første rigsadmiral, har med denne bog omsider faaet sit levnedsløb skildret i en selvstændig biografi letlæselig for vor tid. En biografi fra 1745 er eneste forgænger. I kontreadmiral Briand de Creveceurs bog følger vi Peder Skrams færd den baade til lands og til vands og faar et glimrende indtryk af hans krigernatur. Størst ry vandt han som admiral i kampen mod Hansaen, og ved hans indsats erhvervede og befæstede Chr. III herredømmet i Østersøen. Denne gamle krigskar, der førte Danmarks flaade under Grevens fejde og atter blev indkaldt til at føre den ved syvaarskrigens udbrud, naaede at tjene under ialt 4 konger. Tilnavnet »Danmarks Vovehals« fik han ikke uden grund, og forfatteren beklager sig derfor over, at der endnu i dag ikke er rejst noget mindesmærke over denne mand, der var en af vore største søhelte, og hvis gerning »havde den største betydning for Danmarks fremtid og historie«.

Faghistorikeren vil nok have et og andet at indvende mod forfatterens brug af kilder, men som et orienterende arbejde for vor sømagts historie paa den tid har bogen værdi, ligesom det ogsaa er af stor betydning endelig at faa en samlet biografi af Peder Skram.

Jørgen H. Barfod.

Hans H. Fussing: Stiernholm len 1603—1611. Det kongelige danske videnskaberne selskab. Historisk-filologiske skrifter, bind III, nr. 1. (Ejnar Munksgaard, 1951).

Lensregnskaberne udgør en af de betydeligste kildegrupper til det danske landbrugs historie i perioden ca. 1500—1660, ja fra tiden 1610—1660, hvor de er bevaret i stor udstrækning, er de afgjort den vigtigste. De har da ogsaa været flittigt benyttede til landbrugshistoriske studier, men hidtil enten til undersøgelser over specielle problemer eller til lokalhistoriske studier. En